

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2021/1101
Toplantı Tarihi/Sayısı : 9.8.2022/15
Karar Numarası : 2022/560
Başvuran : Ö. G.
Başvuran Vekili : --
Adres : --
Muhatap Kurum/Kişi : Sincan 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres : --

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Covid-19 tedbirleri çerçevesinde ceza infaz kurumunda ziyaretçi sayısına getirilen sınırlamaların ve diğer önlemlerin kaldırılması talebine ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Sincan 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda tutulan başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

- a) Mart 2020 tarihinden itibaren pandemi nedeniyle ziyaret görüşlerinin sayısı ve şekli bakımından kısıtlamaya gidildiğini,
- b) Tüm ülkede pandemi tedbirleri gevşetilir normale dönüş süreci başlatılmasına rağmen ceza infaz kurumlarında halen ziyaretçi kişi ve şekil sınırlandırmasına devam edildiğini,
- c) Yaşamış olduğu mağduriyetin giderilmesi adına, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne hitaben yazmış olduğu dilekçe ile ziyaret görüş kısıtlamalarının esnetilmesini talep ettiğini,
- d) Bulunduğu ceza infaz kurumunda 5275 sayılı Kanun kapsamında ziyaretlerin normale dönmesi ve ziyaretçi sayısı sınırlandırmasının kaldırılması gerektiğini belirtmektedir.

3. Muhatap Sincan 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü yazılı görüşünde özetle:

- a) Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün tedbir konulu yazıları kapsamında, "Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (f) bentleri uyarınca yaptırılan açık ve kapalı görüşlerin 2021 Kasım ayı içerisinde 1-15 Kasım 2021 tarihleri arasında 2 yakını ile 1 kez, 16-30 Kasım 2021 tarihleri arasında 2 yakını ile 1 kez kapalı görüş yaptırılması, bunun dışındaki diğer ziyaretlerin 1 Aralık 2021 tarihine kadar ertelenmesi, 1 Aralık 2021 tarihinde durumun tekrar değerlendirilmesi, zorunluluk arz eden durumlarda Cumhuriyet Başsavcılığının yazılı izni ile görüşlerin yaptırılması" yönünde işlemlerin yapıldığını,
- b) Ancak Bakanlığın 27.11.2021 tarihli, "1-31 Aralık 2021 tarihleri arasında anılan Yönetmelik'in 9'uncu ve 14'üncü maddelerinde belirtilen iki yakını ve 18 yaşını doldurmamış çocukları ile iki kez kapalı ve bir kez açık görüş yaptırılması" yazısı doğrultusunda ziyaretlerin yeniden düzenlendiğini ifade etmektedir.

4. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nden alınan yazılı görüşte özetle:

- a) Kademeli normalleşme adımlarının başlaması ile birlikte Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulunun tavsiye kararları doğrultusunda yeniden düzenleme yapılarak 2020 yılı Haziran ayından günümüze kadar kademeli olarak mahpuslara ziyaret hakkının sağlandığını,
- b) 26.11.2021 tarihli ve 122695 sayılı Genel Müdürlüğün yazısı ile "Bilim Kurulu Kararı Gereğince Tedbir

Kararlarının Devamı konulu yazı gereğince; Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik uyarınca yaptırılan açık ve kapalı görüşlerin belirlenen kurallar çerçevesinde 2021 yılı Aralık ayı içerisinde 2 yakını ve çocukları ile 1 kez açık görüş, 2 kez kapalı görüş şeklinde yaptırılması, açık görüş hakkını kullanmayan ya da kullanmak istemeyen hükümlü ve tutuklulara 3 kez kapalı görüş yaptırılmasının, bunun dışındaki diğer ziyaretlerin 1 Ocak 2022 tarihine kadar ertelenmesinin, 1 Ocak 2022 tarihinde durumun tekrar değerlendirilmesinin, zorunluluk arz eden durumlarda Cumhuriyet Başsavcılığının yazılı izni ile görüşlerin yaptırılmasının” ceza infaz kurumlarına bildirildiğini,

c) Tedbirlere ve kısıtlamalara ilişkin kararların dayanağını Sağlık Bakanlığı Bilimsel Danışma Kurulunun ceza infaz kurumlarına ilişkin tavsiye kararlarının oluşturduğunu, Covid-19 pandemi sürecinin devam etmesi nedeniyle ceza infaz kurumlarında alınan tedbirlere ve kısıtlamalara yönelik uygulamaların da hâlen devam ettiğini belirtmektedir.

5. Muhataptan alınan yazılı görüş başvurana iletilmiş ve kendisinden yazılı görüşü talep edilmiştir. Başvuran, muhatabın cevabına ilişkin görüşünde özetle:

a) Muhatap İdarenin de yazılı görüşünde belirttiği üzere Aralık 2021 tarihinden itibaren ayda 1 kez açık, 2 kez kapalı ziyaret hakkının uygulanmaya başlandığını; ancak Bakanlığın yazısında “2 yakını ve çocukları ile” ibaresi bulunmasına rağmen çocuklar için 18 yaş sınırlandırmasının uygulandığını,

b) Ayda 1 kez yaptırılan açık görüşlerin de 30 dakika olarak uygulandığını ve bu sürenin mahpusların uzak mesafeden gelen aileleri ile görüş yapmaları için son derece kısa olduğunu,

c) Yukarıdaki şikâyetlerine ilişkin ilgili kurumlara yazdığı dilekçelerin ise bazı personel tarafından üstü çizilerek kendisine iade edilip reddedildiğini ve bu dilekçelerin Kurum tarafından kayıt altına alınmadığını belirtmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. 20.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nda Kurumumuzun görevleri aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

Madde 9/1 (f): “İnsan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek”, **(h):** “İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak”, **(i):** “Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek...”

Madde 11 (1-ç): “Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını ve bu kapsamda resen yürütülen incelemeleri karara bağlamak...”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

7. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu, Kurumun insan haklarını korumak ve geliştirmek, kişilerin eşit muamele görme hakkını güvence altına almak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığı önlemek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek üzere faaliyet yürüteceğini ve bu kapsamda başvuru üzerine veya resen incelemeler yapabileceğini hüküm altına almaktadır. Kurumun, başvurularının incelenmesine ilişkin olarak sahip olduğu görev ve yetkilerin kapsamı da 6701 sayılı Kanun ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile düzenlenmektedir. Somut başvurunun, anılan Yönetmelik kapsamında gerekli şartları taşıdığı değerlendirildiğinden esas incelemesi aşamasına geçilmiştir.

8. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının; "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13'üncü maddesinde; “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” hükmü bulunmaktadır. Özel hayatın gizliliği başlıklı 20'nci maddesine göre; “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.”

9. AİHS “Özel ve aile hayatına saygı hakkı” başlıklı 8'inci maddesinde; “1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. 2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu

makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörölmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.” şeklinde belirtilmiştir.

10. Başvuran, Mart 2020 tarihinden itibaren pandemi nedeniyle ziyaret görüşlerinin sayısı ve şekli bakımından kısıtlamaya gidildiğini, tüm ülkede pandemi tedbirleri gevşetilip normale dönüş süreci başlatılmasına rağmen ceza infaz kurumlarında halen ziyaretçi kişi ve şekil sınırlandırmasına devam edildiğini, yaşamış olduğu mağduriyetin giderilmesi adına Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’ne hitaben yazmış olduğu dilekçe ile ziyaret görüş kısıtlamalarının esnetilmesini talep ettiğini ifade etmiştir.

11. Covid-19 pandemisinin meydana getirdiği olumsuz sonuçlar günlük hayatın pek çok alanında ekstra tedbirler alınmasını zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarında da hastalığın olumsuz etkilerinin azaltılması adına tedbirler alınması kaçınılmazdır. Pandeminin etkisinin fazla olduğu dönem için ceza infaz kurumlarında sportif-kültürel faaliyetler ile mahpusların dış dünya ile iletişimlerini sağlayan görüş haklarının gerçekleştirilmesi hususunda kısıtlamaya gidilerek mahpuslar arası temasın en aza indirgenmeye çalışılması veya ceza infaz kurumlarına dışarıdan gelebilecek olası bulaşın önlenmesinin amaçlanması makul karşılanabilecektir.

12. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)’nin yerleşik içtihadı uyarınca, tutukluluk, bir kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakan diğer tüm tedbirler gibi, kişinin özel ve aile hayatına doğal sınırlamalar getirmektedir. Bununla birlikte, yetkililerin bir mahpusun yakın aile fertleriyle iletişimini sürdürmesini sağlamaları veya gerektiğinde bu konuda yardımcı olmaları, söz konusu mahpusun aile hayatına saygı gösterilmesi hakkının önemli bir parçasıdır. Salgın sebebiyle belli bir süre mahpusların aile ile yapılan görüşlerde belli sınırlamalara gidilmesi makul karşılanabilmektedir. Bunun yanında Covid-19 hastalığına karşı çıkarılan aşlar ve gelişen hızlı test imkânlarıyla birlikte ülke genelinde normalleşme süreci hızlanmıştır. Ceza infaz kurumlarında da bu çerçevede pandemi dönemine ait düzenlemelere birtakım güncellemelerin yapılması gerekmektedir. Normalleşme dönemiyle birlikte mahpusların da ilgili mevzuat ile kendilerine tanınan haklardan yararlandırılması gerektiği değerlendirilmektedir. (2022/156 sayılı TİHEK Kararı §29)

13. Başvuru dosyası eklerinde yapılan incelemede, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’nün 26.11.2021 tarihli ve 122695 sayılı Genel Müdürlüğün yazısı ile *"Bilim Kurulu Kararı Gereğince Tedbir Kararlarının Devamı konulu yazı gereğince; Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik uyarınca yaptırılan açık ve kapalı görüşlerin belirlenen kurallar çerçevesinde 2021 yılı Aralık ayı içerisinde 2 yakını ve çocukları ile 1 kez açık görüş, 2 kez kapalı görüş şeklinde yaptırılması..."* ibaresinin bulunduğu anlaşılmıştır.

14. Kurum İdare ve Gözlem Kurulu kararı ve ilgili Bakanlığın yazısındaki açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda, Kurum İdaresinin, Bakanlığın talimatı dışında ziyaretlere ilişkin aldığı kararda, mahpusların ziyaret hakkını kullanırken “çocuklarının yaşlarına ilişkin” bir sınırlandırmaya gittiği anlaşılmaktadır.

15. Kurumun aldığı kararın Covid-19 önlemleri çerçevesinde değerlendirmesi yapıldığında ise sınırlama kararı ile salgının yayılması arasında doğrudan bir ilişki olup olmadığı hususuna değinmek gerekir. Her ne kadar pandemi tedbirleri çerçevesinde ziyaretçi görüşlerinde kişi sınırlamasına gidilmesi meşru sayılabilecekse de somut olayda “mahpusların çocukları için getirilen yaş sınırlandırmasının” tıbbi gerekliliklerle ilgisinin bulunmadığı değerlendirilmektedir.

16. Öte yandan getirilen sınırlandırmanın başvuran üzerinde kötü muamele etkisi oluşturabilecek asgari eşiği aşmış olduğunun değerlendirilmesi yapılmalıdır. Her türlü muamele; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin "İşkence Yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi anlamında kötü muamele kapsamına girmemekte olup hem AİHM hem de Anayasa Mahkemesi (AYM), bir muamelenin 3'üncü madde kapsamına girebilmesi için somut olayda belirli bir asgari şiddet düzeyinin aşılması gerekliliğini aramaktadır. Ayrıca, asgari şiddet düzeyinin her olay bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Bir vaka kapsamında failin veya mağdurun durumu dikkate alınarak belirlenecek asgari eşiğin aşılmadığına dair tespit, benzer bir muamelenin olduğu başka vakada, aynı kriterlerle yapılan değerlendirilme sonucunda olayın koşulları göz önünde bulundurularak asgari eşiğin geçildiği yönünde olabilir. Bu açıklamalardan yola çıkıldığında somut başvurudaki muhatap İdare tarafından getirilen ziyaretçi sınırlandırmasının kötü muamele kapsamında asgari eşik düzeyini aşmadığı değerlendirilmektedir. Zira getirilen sınırlama ile ziyaret hakkı tamamen kaldırılmamış olup, pandemi tedbirleri kapsamında orantılı olarak sınırlandırılmıştır.

17. Cezalandırmanın doğası gereği, infaz kurumlarında tutulan kişilerin bazı haklarında sınırlandırmaların bulunmasının kaçınılmaz olduğunu belirtmek gerekir. Ancak gerçekleştirilen sınırlandırmalar orantılı olmalı, cezalandırmanın ötesine geçecek şekilde kişilerin temel insan haklarından faydalanmasında ölçüsüz bir kısıtlamaya sebebiyet vermemelidir. Mevcut başvurudaki sınırlandırmanın ise makul olduğu ve başvuran üzerinde kötü muamele etkisi yaratmadığı düşünülmektedir. Ancak başvuranın da dile getirdiği üzere uzak mesafeden gelen mahpus yakınları için mevcut açık görüş süresinin (30 dakika) yeterli olamayabileceği düşünüldüğünden Kurumdaki “açık görüşlerde uygulanan 30 dakika ziyaret süresinin” uzatılmasının İdare tarafından yeniden değerlendirmeye alınması hususu tavsiye edilmektedir.

18. Başvuru dosyası kapsamında ele alınması gereken bir diğer konu ise başvuranın “ilgili kurumlara yazdığı dilekçelerin bazı personel tarafından üstü çizilerek kendisine iade edilip reddedildiği ve bu dilekçelerin Kurum tarafından kayıt altına alınmadığı” iddiasıdır.

19. Nelson Mandela Kuralları uyarınca; *her talep veya şikâyet hemen ele alınır ve yanıtlanır. Eğer; talep veya şikâyet reddedilir veya makul bir süre içinde yanıtlanmazsa, şikâyetçi şikâyetini yargısal ya da diğer bir merci önüne götürme hakkına sahiptir. Mahpusların işkence veya diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da ceza iddiaları, derhal ele alınır ve bağımsız bir ulusal makam tarafından hızlı ve tarafsız şekilde yürütülen bir soruşturma başlatılır.* (Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları, Nelson Mandela Kuralları, Kural 57) *Mahpuslar, içeriğe ilişkin sansür uygulanmaksızın, cezaevi müdürüne veya ceza infaz sistemi içerisindeki başka bir makama, adli makamlara veya inceleme ve temyiz yetkisine sahip başka bir bağımsız makama talep veya şikâyetle bulunma imkânına sahip olmalıdırlar.* (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Cezaevi Kuralları, Kural 70.1)

20. Ceza infaz kurumlarındaki özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet yollarını etkin bir şekilde kullanarak adli ve idari mercilere erişimlerinin sağlanması kötü muamele ile mücadelede önemli bir yere sahiptir. Zira kişilerin izole konumları sebebiyle yaşayabilecekleri birçok olaydan denetim makamlarının bilgisinin bulunmaması ihtimali olduğundan, mahpusların bu makamlara ulaşması için lazım gelen mekanizmalarının işler hale getirilmesi gerekmektedir.

21. Muhatap Kurum, başvuranın yazmış olduğu dilekçelerin Kurumdan çıkış yapmadığı yönündeki iddialarının asılsız olduğunu belirterek, yazılı görüş ekinde başvuranın dilekçelerinin iletildiğine dair evrakları Kurumumuza göndermiştir. Söz konusu evrakların incelenmesi neticesinde, başvuranın farklı tarihlerde yazdığı dilekçelerin muhatap Kurum tarafından ilgili mercilere iletildiği görülmektedir. Dolayısıyla başvuranın dilekçelerin Kurumdan çıkmadığı ve bu sebeple etkili şikâyet yollarını kullanamadığına dair iddialarının yerinde olmadığı değerlendirilmektedir.

22. Ayrıca başvuranın dilekçelerindeki bazı ibarelerin Kurum personeli tarafından üstü çizilerek işlem yapıldığı iddiasına karşılık; İdare, başvuru dilekçesindeki “dilekçelerin üstünün çizilmesi” uygulamasının yalnızca başvuranın özel kişilere göndermek istediği hususi mektuplar bakımından söz konusu olduğunu ve resmi kurumlara gönderilen şikâyet dilekçeleri için bu tür uygulamanın yapılmadığını dile getirmiştir. Hususi mektuplarda yapılan şikâyete konu işlemin de mevzuat gereğince yapıldığını, söz konusu düzenlemenin Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik’in 105’inci maddesinde “*Mektubun disiplin kurulu tarafından kısmen veya tamamen sakıncalı görülmesi hâlinde, mektup aslı çizilmeden veya yok edilmeden şikâyet ve itiraz süresinin sonuna kadar muhafaza edilir. Mektubun kısmen sakıncalı görülmesi hâlinde, aslı idarede tutularak fotokopisinde sakıncalı görülen kısımlar okunmayacak şekilde çizilerek disiplin kurulu kararı ile birlikte ilgisine tebliğ edilir. Mektubun tamamının sakıncalı görülmesi hâlinde, sadece disiplin kurulu kararı tebliğ edilir.*” şeklinde yer aldığını belirtmiştir. Bu açıklamalar da göz önünde bulundurulduğunda mevzuat hükmünü tatbik eden muhatap Kurumun hukuka aykırı bir uygulama gerçekleştirdiğinden söz edilemeyecektir.

23. Yukarıda açıklanan tüm hususlar bir arada değerlendirildiğinde; muhatap İdarenin kararındaki ziyaretçi sayısı sınırlamasının başvuranın üzerinde kötü muamele etkisi oluşturabilecek asgari şiddet eşliğini geçmediği ve başvuranın etkili şikâyet yollarını kullanamadığına dair iddialarının da gerçeği yansıtmadığı hususları göz önünde bulundurulduğunda somut olayda başvurunun yerinde olmadığı ve “**İHLAL BULUNMADIĞI**” kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,
2. Kararın başvurana tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine, 09.08.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Av. Alışan TİRYAKİ

Daire Bařkanı

Dr. Burhan ERKUŐ

Üye

Saffet BALIN

Üye

İsmailAYAZ

Üye

Av. Zennure BER

Üye